नेपाल सरकार

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको

सूचना

नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन मितिः २०७७।१०।०५

नेपाल सरकार, संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्ययन मन्त्रालयले होटल, लज, रेष्टुराँ बार तथा पथप्रदर्शक नियमावली, २०३८ को नियम ५ को उपनियम (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल राजपत्र खण्ड ६९) सङ्ख्या ३७ भाग ५ मिति २०७६।९।७ मा प्रकाशित होटल, रिसोर्ट, पर्यटक ईन, पर्यटक लज, मोटेल तथा बेड एण्ड ब्रेकफाष्ट (बी एण्ड बी) हरुको वर्गीकरण र मापदण्डको खण्ड (क) को सट्टा देहायको खण्ड (क) राखी हेरफेर गरेकोले यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ ।

क) एकतारेदेखि पाँचतारे डिलक्ससम्मका होटलहरुको वर्गीकरणको मापदण्डः

देहायको मापदण्ड तालिका अनुसार भौतिक सुविधा र सेवाको आधारमा होटललाई एक तारा स्तरदेखि पाँचतारा डिलक्स स्तरमा वर्गीकरण गरिएकोः-

सि.नं.	विषय	एक तारा	दुई तारा	तीन तारा	चार तारा	पाँच तारा	पाँच तारा डिलक्स	व्याख्या/ कैफियत
भौतिक सुविधा र सेवा								
१.	ल्याण्ड स्केपिङ्ग	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• व्यावसायिक प्रयोजन खुलेको नक्सापास र भवन निर्माण सम्पन्न प्रमाणपत्र हुनुपर्ने। • होटलमा खुल्ला र आकर्षक प्रवेशद्वार, मौसमी फूल फूल्ने बगैंचाको व्यवस्था, होटल परिसर भित्र डुल्न, घुम्न र आराम गर्न मिल्ने सुविधा सहित कम्पाउण्डवालले घेरिएको, रुख, बिरुवा सहित हरियालीयुक्त शान्त र मनोरम वातावरण रहेको हुनुपर्ने। • होटल परिसर पूर्णरुपमा धुलो रहित, स्वच्छ र सुरक्षित भएको र नियमित रूपमा उचित मर्मत सम्भार भएको हुनुपर्ने।
२.	क्षेत्रफल	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	भवनले ओगटेको क्षेत्रफल तथा खुल्ला क्षेत्रफल सम्बन्धी प्रावधान बस्ती विकास, सहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी आधारभूत मार्गदर्शन, २०७२, राष्ट्रिय भवन संहिता, २०६० तथा सम्बन्धित स्थानीय तहको भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम हुनुका

								अतिरिक्त व्यावसायिक प्रयोजन खुलेको हुनुपर्ने।
३.	वातावरण	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	वातावरण संरक्षण सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत भएको हुनुपर्ने।
४.	निर्मित संरचना/वस्तु आकृति	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• भवन ऐन, २०५५ तथा भवन नियमावली, २०६६ र राष्ट्रिय भवन संहिता, २०६० बमोजिम स्वीकृत भएको हुनुपर्ने। • आधुनिक बनावट र पुरानो भए उचित सम्भारको साथै ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक सम्पदा प्रतिविम्बित हुने, ऐतिहासिक तथा साँस्कृतिक सम्पदालाई अवरोध नहुने किसिमले भवन निर्माण भएको हुनुपर्ने।
५.	होटलको नाम र स्तर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• होटलको प्रवेशद्वारमा स्पष्ट देखिने गरी नेपाली तथा अङ्ग्रेजी भाषामा नाम लेखिएको साथै होटल सम्बन्धी सबै कागजातमा समेत होटलको नाम उल्लेख भएको हुनुपर्ने। • होटलको नाम सँगै स्पष्ट देखिने गरी ताराको स्तर खुलाईएको हुनुपर्ने।
६.	पार्किङ्ग क्षमता	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• कम्तीमा देहायको सङ्ख्यामा चारपाङ्ग्रे सवारी साधन पार्किङ्गको व्यवस्था हुनुपर्नेः- (क) एकतारा स्तरको होटलमा ५ वटा, (ख) दुईतारा स्तरको होटलमा १० वटा, (ग) तीनतारा स्तरको होटलमा १५ वटा, (घ) चारतारा स्तरको होटलमा २० वटा, (ङ) पाँचतारा स्तरको होटलमा २५ वटा, (च) पाँचतारा डिलक्स स्तरको होटलमा ४० वटा। • तीनतारा स्तरसम्मका

								होटलले होटल परिसर वा पैदल दूरीमा सवारीसाधन पार्किङ्ग गर्न सकिने व्यवस्था मिलाएको हुनपर्ने। • चारतारा र सो भन्दा माथिल्लो स्तरका होटलमा आफ्नै परिसरमा पार्किङ्गको प्रबन्ध भएको हुनुपर्ने। • बेसमेन्ट पार्किङ्गको हकमा सुरक्षा सम्बन्धी उपायहरु अवलम्बन गरेको हुनुपर्ने। • सडक यातायातको पहुँच नपुगेको क्षेत्रमा निर्मित होटलको हकमा पार्किङ्ग अनिवार्य नहुने।
७.	आन्तरिक नक्सा	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलबाट उपलब्ध सुविधा प्राप्त हुने स्थान देखिने गरी नक्साङ्कन गरिएको हुनुपर्ने ।
८.	सेवा सम्बन्धी जानकारी	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलबाट उपलब्ध हुने सेवा सुविधाको जानकारी सम्बन्धी विवरण होटल लबीबाट सहजै प्राप्त हुने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्ने।
९.	झण्डा	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कम्तीमा तीस वटा देशको झण्डा राख्नको लागि पोलहरुको व्यवस्था हुनुपर्ने।
१०.	खेलकुद	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डका खेलहरू खेल्न मिल्ने गरी बिहान ८ बजेदेखि बेलुकी ६ बजेसम्म खेलकुदको सुविधा भएको हुनुपर्ने।
११.	होटल सञ्चालन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• दैनिक चौबीसै घण्टा नियमित रुपमा होटल सञ्चालनको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने। • तीन तारास्तर वा सो भन्दा माथिल्लो स्तरका होटलमा चौबीसै घण्टा रुम सर्भिस उपलब्ध हुनु पर्ने। • मौसमी रुपमा मात्र होटल सञ्चालन गर्नेको हकमा सोही बमोजिम अनुमति लिएको हुनु पर्ने।

१२.	सवारी साधन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	गेष्टलाई होटलसम्म तथा होटलदेखि बसपार्क र एअरपोर्टसम्म आवतजावत गर्ने प्रयोजनको लागि सुविधाजनक सवारी साधनको व्यवस्था मिलाईएको हुनुपर्ने।
		अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कम्तीमा दुई वटा सुविधाजनक आफ्नै सवारी साधन हुनुपर्ने।
१३.	सेफ डिपोजिट लकर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	गेष्टका बहुमूल्य वस्तुहरु राख्नको लागि रिसेप्सन नजिकै सेफ डिपोजिट लकरको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
		अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रत्येक कोठामा सेफ डिपोजिट लकरको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१४.	पावर सप्लाई	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलका सबै क्षेत्रमा पर्याप्त प्रकाशको व्यवस्था भएको तथा आवश्यकता अनुसार विद्युत आपूर्ति एवं वैकल्पिक व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१५.	पानीको व्यवस्था	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा प्रयोग हुने पानी प्रशोधित एवं शुद्ध हुनुपर्ने।
१६.	आकासे पानी भण्डारण	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	आकासे पानी भण्डारण गर्ने प्रविधि जडान गरी पानी भण्डारण र प्रयोग गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्ने।
१७.	ढल निकास	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रचलित कानून तथा सम्बन्धित स्थानीय तहको स्वीकृत मापदण्ड अनुसारको ढल निकासको व्यवस्था हुनुपर्ने।
१८.	फोहोरमैला व्यवस्थापन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	फोहोर सङ्कलन तथा पुनःप्रयोग प्रक्रिया प्रचलित कानून एवं सम्बन्धित स्थानीय तहले तोकेको मापदण्ड तथा कार्यविधि अनुसार हुनुपर्ने।
		अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रत्येक कोठामा रिसाइकल बिनको व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने।
१९.	मर्मत सम्भार	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	चौबीस घण्टा सेवा सुचारु रहने गरी व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
<u>फ्रन्ट अफिस</u>								
२०.	लबीको क्षमता	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• लबीमा देहायको सङ्ख्याका मानिसहरु अट्ने हुनुपर्नेः- (क) एक तारास्तरको होटलमा १० जना, (ख) दुई तारास्तरको

								होटलमा १५ जना, (ग) तीन तारास्तरको होटलमा २० जना, (घ) चार तारास्तरको होटलमा ४० जना, (ङ) पाँच तारास्तरको होटलमा ६० जना, (च) पाँच तारा डिलक्स होटलमा ८० जना । • लबीको बीचमा मौसम अनुसारका फूलहरु राखी आकर्षक हिसाबले सजाबट भएको हुनुपर्ने। • सोफा तथा आरामदायी कुर्सी र चिया टेबल राखिएको हुनुपर्ने। • नेपाली मौलिक कलाकृतिद्वारा सजावट भएको हुनुपर्ने। • वातानुकूलित व्यवस्था रहेको हुनुपर्ने।
२१.	प्रमाण पत्र	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कम्पनी दर्ता, उद्योग दर्ता र सञ्चालन इजाजत र तारा अङ्कित प्रमाणपत्रहरु रिसेप्सनमा देखिने गरी राखेको हुनुपर्ने।
२२.	शौचालय	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• होटलको क्षमता अनुसार लबीको नजिक महिला र पुरुषको लागि छुट्टाछुट्टै आधुनिक, आरामदायी शौचालयको व्यवस्था भएको हुनु पर्ने। • शौचालयसँगै सुज पोलिस मेसिन समेतको व्यवस्था भएको, वास् बेसिन, ऐना सँगै उज्यालोको व्यवस्था, तातो चिसो पानी, झोल साबुन, सफा टावेल, ड्रायर मेसिन तथा ट्वाइलेट पेपरसहित डिस्पेन्सरको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
		अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा अपाङ्ग मैत्री शौचालयको व्यवस्था हुनुपर्ने।
२३.	बार/लाउन्ज	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	लबी नजिकै आकर्षक ढङ्गले सजाईएको बार/लाउन्जको व्यवस्था हुनुपर्ने।

२४.	रिसेप्सन स्टाफ	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• होटलमा चौबीसै घण्टा स्टाफ सहित गेष्टलाई चेक-ईन, चेक-आउट तथा रिसेप्सन गर्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • रिसेप्सनमा बस्ने कर्मचारीले नेपाली भाषाको अतिरिक्त कम्तीमा अङ्ग्रेजी भाषामा बोल्न लेख्न जानेको हुनुपर्ने। • रिसेप्सनमा बस्ने कर्मचारीले विनम्र भाषामा प्रस्तुत हुने, सफा र आकर्षक देखिने जस्ता व्यक्तिगत गुणहरु विकास गर्ने सम्बन्धी तालीम प्राप्त गरेको हुनुपर्ने।
२५.	गेष्ट लगेज	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	गेष्टको अनुरोधमा कोठासम्म वा कोठाबाट पार्किङ्गसम्म लगेज पुऱ्याई दिने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
२६.	ट्राभल डेक्स	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• आन्तरिक तथा बाह्य उडान, यातायात साधनको टिकेटिङ्गको व्यवस्था हुनुपर्ने। • पर्यटकको लागि आवश्यकता अनुसार गाईड उपलब्ध गराउने व्यवस्था हुनुपर्ने।
२७.	टेलिफोन व्यवहार	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• बढीमा तीन घण्टीभित्र टेलिफोन उठ्ने व्यवस्था हुनुपर्ने। • टेलिफोनमा सम्बोधन, अभिवादन तथा आफ्नो आउटलेटको नाम लिने व्यवस्था हुनुपर्ने।
२८.	गेष्ट अभिवादन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	गेष्ट आगमन भएको एक मिनेट भित्र नमस्कार सहितको अभिवादन गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्ने।
२९.	पेमेन्ट (भुक्तानी प्रणाली)	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	नगद, क्रेडिट कार्ड वा अनलाइन भुक्तानीको व्यवस्था हुनुपर्ने।
३०.	पत्रपत्रिका तथा पर्यटन सम्बन्धी जानकारीमूलक सामग्री	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	पत्रपत्रिका तथा पर्यटक सम्बन्धी जानकारीमूलक सामग्री होटलको क्षमता अनुसारको व्यवस्था हुनुपर्ने।

३१.	वाईफाई	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सर्वसुलभ उपलब्धता हुनुपर्ने।
३२.	विनिमय दर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट खरिद र बिक्री दर स्वीकृत भएका विदेशी मुद्राहरुको विनिमय दरहरु फ्रन्ट डेक्समा डिस्प्ले गर्नुपर्ने।
३३.	प्रार्थना स्थल	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा धर्म अनुसारका प्रार्थना गर्ने कक्ष वा सुत्ने कोठामा प्रार्थनाको लागि दिशा (Direction) खुलाईएको सङ्केत टाँस भएको हुनुपर्ने।
३४.	विद्युतीय उपकरण चार्जिङ्ग	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	मोबाइल, ल्यापटप, क्यामरा, यू.एस.बी लगायतका विद्युतीय उपकरण चार्ज गर्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
३५.	फ्लोरिङ्ग (भुई)	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सुत्ने कोठा तथा पब्लिक एरियामा आधुनिक शैलीको फ्लोरिङ्गको व्यवस्था हुनुपर्ने।
३६.	भऱ्याङ्ग र करिडोर	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	मुख्य भऱ्याङ्ग र मुख्य करिडोर कम्तीमा १.५ मिटर चौडाईको हुनुपर्ने।
३७.	लिफ्ट	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• भुईंतला सहित ३ तला वा सो भन्दा बढी तला भएको होटलमा चौबीसै घण्टा सञ्चालन हुने गरी लिफ्ट जडान भएको हुनुपर्ने। • कम्तीमा १.५ मिटर चौडाईको र होटलको शैया क्षमता अनुसार सो भन्दा बढी क्षमतामा लिफ्ट र सर्भिस लिफ्टको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • लिफ्टमा आपतकालिन अवस्थामा सम्पर्कको लागि टेलिफोन नम्बर तथा आवश्यक सङ्केत चिन्ह राखेको हुनुपर्ने।
<u>सेफ्टी एण्ड सेक्युरीटी</u>								
३८.	फायर सेफ्टी	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रत्येक तला (Floor) मा फाएर सेफ्टी उपकरण जडान भएको हुनुपर्ने।
		अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• प्रत्येक तल्लामा फायर हाइड्रेन्ट सिष्टम हुनुपर्ने। • होटलमा वाटर स्प्रिङ्कल वा फायर फाइटिङको लागि भरपर्दो व्यवस्था र प्रत्येक

								सुत्ने कोठामा स्मोक डिटेक्टर र फायर स्प्रिङ्कल जस्ता सुरक्षा प्रबन्ध हुनुपर्ने।
३९.	सुरक्षा	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• प्रत्येक तलामा आपतकालीन अवस्थाको लागि वैकल्पिक निकासको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • चौबीसै घण्टा सुरक्षाकर्मीको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • प्रत्येक कोठामा आपतकालीन अवस्थामा बाहिर निस्कने सुरक्षित मार्ग एवं तरिका खुलाईएको सूचना टाँस गरिएको हुनुपर्ने।
४०.	ईमरजेन्सी इभ्याकुएसन प्लान	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	विपद्को बेलामा आपतकालीन निकास योजनाको नक्सा सबै कोठाको ढोका पछाडि देखिने गरी राख्ने व्यवस्था साथै ईमरजेन्सी टेलिफोन नम्बर प्रत्येक सुत्ने कोठामा, आउट लेटमा, स्टाफ कक्षमा तथा होटलको पछाडि पट्टी देख्ने गरी लेखेर राख्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने साथै सुरक्षा घण्टी (security alarm) को प्रबन्ध भएको हुनुपर्ने।
४१.	सी.सी.टि.भी	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटल प्रवेशद्वार देखि चौबीसै घण्टा सी.सी.टि.भीले निगरानी गरेको तथा कम्तीमा ६ महिनाको रेकर्ड सुरक्षित राखिने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
४२.	लगेज जाँच	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सुरक्षा प्रयोजनका लागि गेष्टको लगेजलाई प्रविधियुक्त उपकरणले जाँच गर्न सक्ने व्यवस्था हुनुपर्ने ।
४३.	डिटेक्टर गाडी स्क्यानिङ्ग	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	गाडी प्रवेश र निकासमा सुरक्षा स्क्यानिङको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
४४.	प्लाष्टिक झोला प्रयोग निषेध	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होलटमा तोकिएको मापदण्ड पूरा नभएका प्लाष्टिकका झोला प्रयोगमा प्रतिबन्ध लगाईएको हुनुपर्ने।
<u>हाउस किपिङ</u>								
४५.	सुत्ने कोठाको	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• काठमाडौं उपत्यका

	सङ्ख्या							भित्रको होटलमा सुत्ने कोठाको सङ्ख्या कम्तीमा देहाय बमोजिम हुनुपर्नेः- (क) एकतारा स्तरको होटलमा २० वटा, (ख) दुईतारा स्तरको होटलमा ४० वटा, (ग) तीनतारा स्तरको होटलमा ६० वटा, (घ) चारतारा स्तरको होटलमा ८० वटा, (ङ) पाँचतारा स्तरको होटलमा १०० वटा, (च) पाँचतारा डिलक्स स्तरको होटलमा १५० वटा । • काठमाडौं उपत्यका बाहिरको होटलको हकमा सुत्ने कोठाको सङ्ख्या कम्तीमा क्रमशः१५, ३०, ४५, ६०, ८० र १०० भएको हुनुपर्ने। तर काठमाडौं उपत्यका बाहिरको संरक्षित क्षेत्र, राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष तथा हिमाली जिल्लाका तारे होटलको हकमा क्रमशः काठमाडौं उपत्यका बाहिरको लागि निर्धारण गरिएको कोठा सङ्ख्याको पचास प्रतिशत मात्र कोठा सङ्ख्या भए हुने।
४६.	कोठाको ढोका र साँचो	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	ढोकामा अनिवार्य रुपमा सुरक्षित लकिङ सिस्टम भएको र Peep hole/Spy hole राखिएको हुनुपर्ने।
		अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• होटलका कोठामा इलेक्ट्रोनिक लकिङ सिस्टम भएको हुनुपर्ने। • होटलको कोठामा विद्युतीय साँचोको व्यवस्था भएको वा म्यानुअल कीको हकमा भित्रैबाट साँचो खोल्ने तथा बन्द गर्न सकिने व्यवस्था

								भएको हुनुपर्ने।
४७.	कोठाको क्षेत्रफल	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• कोठाको क्षेत्रफल कम्तीमा देहाय बमोजिमको हुनुपर्नेः- (क) एकतारा स्तरको होटलमा सिङ्गल बेडरुम १५० वर्ग फिट र डबल बेडरुम १७० वर्ग फिट, (ख) दुईतारा स्तरको होटलमा सिङ्गल बेडरुम १५० वर्ग फिट र डबल बेडरुम १७० वर्ग फिट, (ग) तीनतारा स्तरको होटलमा सिङ्गल बेडरुम १७० वर्ग फिट र डबल बेडरुम २०० वर्ग फिट, (घ) चारतारा स्तरको होटलमा सिङ्गल बेडरुम २०० वर्ग फिट र डबल बेडरुम २२५ वर्ग फिट, (ङ) पाँचतारा स्तरको होटलमा सिङ्गल बेडरुम २२५ वर्ग फिट र डबल बेडरुम २५० वर्ग फिट, (च) पाँचतारा डिलक्स स्तरको होटलमा सिङ्गल बेडरुम २२५ वर्ग फिट र डबल बेडरुम २५० वर्ग फिट। • ट्रिपल र ट्वीन रुमको हकमा समेत सोही अनुपातको क्षेत्रफल हुनुपर्ने।
४८.	वातानुकुलनको व्यवस्था	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सुत्ने कोठा, सभा हलमा सेन्ट्रल वा स्प्लीट एयर कन्डिसन वा वातानुकुलनको व्यवस्था सहित स्वच्छ हावा प्रवाहको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
४९.	टेलिकम्यूनिकेशन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कल सुविधा तथा फोन गर्ने तरिका सहितको टेलिफोन सेवा प्रत्येक कोठामा उपलब्ध भएको हुनुपर्ने। • सहज ईन्टरनेट सुविधा उपलब्ध भएको हुनुपर्ने।
५०.	बिजनेश सेन्टर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलको फ्रन्ट डेस्कमा गेष्टको

	(कम्प्युटर, फोटोकपि, स्क्यानर सुविधा)							अनुरोधमा डेस्कटप कम्प्युटर, फोटोकपि, स्क्यानर जस्ता उपकरण उपलब्ध हुने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
५१.	डबल बेड रुम	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कुल कोठा सङ्ख्याको कम्तीमा १० प्रतिशत हुनुपर्ने।
५२.	स्विट रुम	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा कुल कोठा सङ्ख्याको कम्तीमा पाँच प्रतिशत स्वीट रुम हुनुपर्ने।
५३.	क्लब रुम	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	कुल कोठा सङ्ख्याको कम्तीमा दश प्रतिशत क्लब रुम हुनुपर्ने।
५४.	ईन्टर कनेक्टिङ्ग रुम	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कुल कोठा सङ्ख्याको कम्तीमा दश प्रतिशत ईन्टर कनेक्टिङ्ग रुम हुनुपर्ने।
५५.	बेबी सिटिङ्	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	गेष्टको अनुरोधमा बेबी चेयर सहितको बेबी सिटिङ् (बच्चा कुरूवा) सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने।
५६.	अपाङ्गमैत्री कोठा	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा कम्तीमा एउटा अपाङ्गमैत्री कोठाको व्यवस्था हुनुपर्ने।
५७.	अपाङ्गमैत्री होटल परिसर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलको लबी र होटलको बाहिरी परिसर कम्तीमा ह्विलचियर गुडाउन मिल्ने गरी अपाङ्गमैत्री रूपमा निर्माण भएको हुनुपर्ने।
५८.	स्नान कक्ष र शौचालय	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• एट्याच्ड बाथरुमको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • सावर वा क्युविकलको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • कम्तीमा एउटा कोठा अपाङ्गमैत्री शौचालय सहितको हुनुपर्ने।
५९.	बाथ टब	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	होटलमा कम्तीमा पचास प्रतिशत कोठाका बाथरुममा बाथ टब सहितको स्नान कक्ष हुनुपर्ने।
६०.	बेड साईज	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सिङ्गल ३९x७८, डबल ७२x७८, क्वीन ७८x८० ईन्चको व्यवस्था हुनुपर्ने।
६१.	म्याट्रेस	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सबै स्तरको होटलहरुका लागि स्तर अनुसारको गुणस्तरीय व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
६२.	तन्ना	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• तीनतारास्तर सम्मको होटलको हकमा २ वटा

								र सो भन्दा माथिल्लो स्तरका होटलको हकमा ३ वटा सेतो रङ्गको तन्नाको व्यवस्था हुनुपर्ने। • होटलमा बस्ने प्रत्येक आगन्तुकको लागि चेक ईन भन्दा अगाडी अनिवार्य रुपमा सफा तन्ना फेर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने।
६३.	ब्ल्याङ्केट	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• मौसम अनुसार ब्ल्याङ्केटको व्यवस्था तथा अतिरिक्त ब्ल्याङ्केटको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • ब्ल्याङ्केटमा अनिवार्य रुपमा खोल राखी प्रत्येक आगन्तुकको लागि चेक ईन भन्दा अगाडी अनिवार्य रुपमा सफा खोल फेर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने।
६४.	बेड स्प्रेड	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रत्येक बेडमा बेड स्प्रेडको व्यवस्था हुनुपर्ने।
६५.	तकिया	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• एक जना व्यक्ति बराबर २ वटा तकियाको (कभर फेर्न मिल्ने व्यवस्था सहितको) साथै अतिरिक्त तकियाको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • होटलमा बस्ने प्रत्येक आगन्तुकको लागि अनिवार्य रुपमा तकियाको सफा खोल फेर्ने (change) व्यवस्था हुनुपर्ने।
६६.	बिजुलीको प्लग	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	वर्किङ्ग डेक्ससँगै २ वटा प्वाइन्ट भएको बिजुली प्लगको व्यवस्था हुनुपर्ने।
६७.	धुम्रपान क्षेत्र	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा निश्चित क्षेत्र तोकी धुम्रपान क्षेत्र निर्माण गर्नुपर्ने र धुम्रपान गर्ने बाहेक अन्य कसैलाई सोको असर नपर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने।
६८.	चप्पल	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	शैया क्षमता अनुरुप पर्याप्त सङ्ख्यामा आरामदायी चप्पलको व्यवस्था हुनुपर्ने।
६९.	हेअर ड्रायर, ब्रस-पेष्ट	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रत्येक कोठामा हेयर ड्रायर, ब्रेस-पेष्टको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
७०.	नाइट गाउन	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रत्येक कोठामा नाइट गाउनको

								व्यवस्था हुनुपर्ने ।
७१.	लन्ड्री सेवा (ड्राइ क्लिनिङ सहित)	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• एक र दुईतारा स्तरका होटलले गेष्टको अनुरोधमा होटलबाट वा बाहिरबाट कम्तीमा १२ घण्टा भित्र वासिङ्ग, ड्राईङ्ग, प्रेसिङ्ग व्यवस्था सहितको लण्ड्री सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने। • तीनतारा वा सो भन्दा माथिल्लो स्तरका होटलले यो सेवामा कम्तीमा ड्राई क्लिनिङ् सुविधा सहितको लण्ड्री सेवा उपलब्ध गराउनु पर्ने। • पाँचतारा र पाँचतारा डिलक्स स्तरको होटलको हकमा क्यालेण्डर मेसिनको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
७२.	नोट प्याड र कलम	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	लेखन कार्यमा प्रयोग हुने नोटप्याड तथा कलमको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
७३.	मिनी बार	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कोठाभित्र रेफ्रिजेरेटरमा मिनी बारका सामग्री रहेको हुनुपर्ने।
७४.	कुर्सी टेबल	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सुत्ने कोठामा सुविधाजनक कुर्सीहरु र कफी टेबलको व्यवस्था हुनुपर्ने।
७५.	डेक्स	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	काम गर्नको लागि डेक्ससँगै आरामदायी कुर्सीहरु र टेबल बत्तीको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
७६.	शुद्ध पिउने पानी	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रत्येक गेष्टको लागि कम्तीमा दैनिक १ लिटर शुद्ध पिउने पानी तथा ढकन सहितको २ वटा ग्लासको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। पाँच तारा र पाँच तारे डिलक्सको हकमा उक्त सुविधा बाथरुममा समेत भएको हुनुपर्ने।
७७.	रिफ्रेसमेन्ट	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा इलेक्ट्रिक जग, चिया/कफी कप, टी/कफी प्याकेट, चिनी, दुध छुट्टाछुट्टै व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
		अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलका प्रत्येक कोठामा गेष्टको प्रयोजनको लागि ट्रेमा सिजनल फलफूलको व्यवस्था हुनुपर्ने।

७८.	बेड साईड टेबल	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रत्येक व्यक्तिको लागि एउटा बेड साईड टेबल साथै दुई वटा ड्रयर भएको हुनुपर्ने।
७९.	कपबोर्ड/क्लोजेट	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कपबोर्ड क्लोजेटको व्यवस्था हुनुपर्ने।
८०.	पुस्तक	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	गेष्टको अनुरोध भए बमोजिम पुस्तकहरु उपलब्ध गराई दिने व्यवस्था हुनुपर्ने।
८१.	वारड्रब	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	चारतारा स्तर वा सो भन्दा माथिल्लो स्तरका होटलका हकमा भित्र बत्ती बाल्ने खापा भएको कम्तीमा ८ वटा काठको ह्याङ्गर व्यवस्था हुनुपर्ने। अन्य होटलको हकमा होटलको स्तर सुहाउँदो हुनुपर्ने।
८२.	लगेज र्‍याक	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कम्तीमा ३ वटा ड्रयरको व्यवस्था हुनुपर्ने।
८३.	टेलिभिजन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• रिमोटले चल्ने टिभी तथा टिभीमा नेपाली तथा विदेशी च्यानलको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने । • चारतारा स्तर वा सो भन्दा माथिल्लो स्तरका होटलमा कम्तीमा ३२ इन्च साइजको रिमोटले चल्ने टिभी तथा टिभीमा नेपाली तथा विदेशी च्यानलको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
८४.	ऐना	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	बेड रुममा पूर्ण साईजको ऐनाको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
८५.	पर्दा	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	बाक्लो तथा पातलो पर्दाको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
८६.	बिजुलीको प्लग	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कम्तीमा २ वटा मोबाईल, ल्यापटप, क्यामेरा र यू.एस्.बीलगायतका विद्युतीय उपकरण चार्जिङ्गको व्यवस्था हुनुपर्ने।
८७.	उज्यालो (बत्ती) को व्यवस्था	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• पर्याप्त प्रकाश पुग्ने गरी बत्तीको व्यवस्था हुनुपर्ने। • प्रत्येक कोठामा बेडबाट समेत अन र अफ गर्न मिल्ने व्यवस्था मिलाएको हुनुपर्ने।
८८.	सजावट	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	स्थानीय संस्कृति झल्किने आकर्षक पोष्टर तथा आर्टवर्कको व्यवस्था हुनुपर्ने।
८९.	गेष्ट एमिनिटिज्	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	पर्याप्त ट्वाईलेट पेपर, साबुन,

								सेम्पु, टुथपेष्ट, बडीलोसन, जेल, सेफ्टी रेजर, काईयो, ऐनाको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
९०.	टावेल (तौलिया)	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सेतो रङ्गको सफा ह्याण्ड टावेल, फेस टावेल बाथ म्याट तथा बाथ टावेलको व्यवस्था हुनुपर्ने।
९१.	भित्ता र सिलिङ्ग	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	भित्ता र सिलिङ्ग सफा एवं आकर्षक हुनुपर्ने।
९२.	कोठाको सङ्केत	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलको प्रत्येक तलामा सुत्ने कोठाको नम्बर सहितको सङ्केत चिन्ह राख्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
फुड एण्ड बेभरेज सर्भिस								
९३.	रेष्टुरेण्ट/कफी सप	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• चारतारा वा सो भन्दा माथिल्लो स्तरको होटलको हकमा मौलिक नेपाली खानाको लागि छुट्टै रेष्टुरेण्ट सहित विभिन्न देशका खानाका स्पेसियालिटी रेष्टुरेण्ट र छुट्टै कफी सपको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • चारतारा वा सो भन्दा माथिल्लो स्तरका होटलको हकमा २४ सै घण्टा खुल्ने रेष्टुरेण्टको व्यवस्था हुनुपर्ने।
९४.	सङ्केत चिन्ह	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• होटलका सुविधा सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रचलित सङ्केत चिन्ह सहित आउटलेटहरुको सङ्केत चिन्ह उपयुक्त स्थानमा राख्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • बाहिर (Exit) को सङ्केत हरियो रङ्गमा राख्नु पर्ने।
९५.	रेष्टुरेण्ट/कफी सप/बारको नाम	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• प्रवेशद्वारमा यस्ता सुविधा उपलब्धताको सङ्केत उल्लेख भएको हुनुपर्ने। • बिल भुक्तानी छुट्टै नामबाट हुने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
९६.	अपओलिस्टरी	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	स्तरीय र सफा हुनुपर्ने।
९७.	सङ्गीत	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	नेपाली तथा विदेशी गीत सङ्गीत गुञ्जिने अडियो सिस्टम भएको र गेष्टहरुको

								वार्तालापलाई असर नपर्ने गरी गुञ्जनु पर्ने।
९८.	भुईं	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	नचिप्लिने, सफा भएको एवं गुणस्तरीय सामग्री प्रयोग गरिएको हुनुपर्ने।
९९.	गेष्ट एप्रोच	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	गेष्ट रेष्टुरेण्टमा आए पश्चात ५ मिनेट भित्रमा सर्भिस स्टाफले सर्भिसको लागि एप्रोच गर्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१००.	मेनु	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• मेनु कम्तीमा नेपाली तथा अङ्ग्रेजीमा लेखिएको, सजिलो र छोटकरीमा व्याख्या गरिएको हुनुपर्ने। • गेष्टको अनुरोधमा चिल्ड्रेन मेनुको व्यवस्था हुनुपर्ने। • चारतार वा सो भन्दा माथिल्लो स्तरको होटलको हकमा खानाको मेनुमा "We Serve Halal Food on Demand" लेखेको हुनुपर्ने र गेष्टको अनुरोधमा हलाल खाना उपलब्ध गराउने प्रबन्ध हुनुपर्ने।
१०१.	नेपाली खाना तथा पेय पदार्थ	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• होटलको उपलब्ध मेनुमा कम्तीमा २५ प्रतिशत नेपाली रैथाने खानाका परिकार उपलब्ध हुने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • नेपालमा उत्पादित खाद्य वस्तुहरुको प्रयोगलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने। • चारतार वा सो भन्दा माथिल्लो स्तरको होटलका हकमा दिउँसोको र बेलुकाको खाना (Lunch and Dinner) सँगै कुनै नेपाली रैथाने परिकार कम्प्लिमेन्टरी उपलब्ध गराउनु पर्ने।
१०२.	जुस	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	मौसम अनुसारको ताजा फलफुलको जुस उपलब्ध हुने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१०३.	चिया, कफी	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	नेपाली स्वाद सहित कम्तीमा प्रचलित ३ प्रकारको कफी र ५ प्रकारको चिया उपलब्ध हुने

								व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१०४.	नन् अल्कोहोलिक बेभरेज	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	बेभरेजको सक्कल भाँडा सहित ल्याउने र गेष्टको अगाडि विर्को खोल्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१०५.	फूड सर्भिस	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• एपिटाईजर, सलाद, सुप १५ मिनेट भित्र र मेन कोर्ष अर्डर लिएको २५ मिनेट भित्र सर्भिस गर्नुपर्ने। • तातो खाना ६० डिग्री सेल्सिएस तापक्रम भन्दामाथि हुनुपर्ने।
१०६.	अन्डर लाईनर	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	पेय पदार्थ सर्भिस गर्दा अन्डर लाईनरको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१०७.	फुड डिस्प्ले काउन्टर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सफा, सुख्खा र गुणस्तरीय हुनुपर्ने।
१०८.	अर्डर गर्ने टच स्क्रिन मनिटर	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	खाद्य तथा पेय अर्डर लिँदा टच स्क्रिन प्रविधियुक्त मोनिटरद्वारा लिनुपर्ने।
१०९.	कटलरी, क्रकरी, ग्लासवेर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	नकोरिएको, नटुक्रिएको, नफुटेको र सफा र स्तरीय हुनुपर्ने।
११०.	स्वास्थ्य सम्बन्धी नियमको पालना	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	देशको प्रचलित स्वास्थ्य सम्बन्धी नियमको पालना भएको प्रमाणपत्र प्राप्त भएको हुनुपर्ने।
१११.	खानाको गुणस्तर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रक विभागबाट तोकिए बमोजिम खाना तथा पेय पदार्थको गुणस्तर परीक्षण गराई प्रमाणपत्र सबैले देख्ने ठाउँमा राखेको हुनुपर्ने।
११२.	रुम सर्भिस र कफी सप	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	चौबीसै घण्टा सेवा उपलब्ध भएको हुनुपर्ने।
११३.	आईस क्यूब	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रशोधित शुद्ध पानीबाट तयार गरिएको र उचित भण्डारणको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
११४.	ह्यान्ड सेनिटाइजर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	रिसेप्सन तथा कोठामा उपलब्ध हुनुपर्ने ।
११५.	बिलिङ्ग	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सफा बिल होल्डरमा बिल पेश गर्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
<u>किचेन (भान्सा कोठा)</u>								
११६.	भान्साकोठा	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• सफा र स्वच्छ हुनुपर्ने। • भुईं नचिप्लिने हुनुपर्ने। • भित्ता तथा सिलिङ्ग सफा र

								चम्किलो हुनुपर्ने। • सरसफाई गर्न प्रयोगमा ल्याउने रसायन तथा विषादी खाद्यान्न भन्दा टाढा लेबल लगाई राख्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
११७.	भेन्टिलेसन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	भान्सामा स्वच्छ हावा प्रवाहको लागि यान्त्रिक भेन्टिलेसनको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
११८.	विदेशी खाना सम्बन्धी किचेन	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	विदेशी खाना तयार गर्नको लागि छुट्टै किचेनको व्यवस्था हुनुपर्ने।
११९.	हात धुने	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• कर्मचारीहरुको लागि छुट्टै हात धुने बेसिन, सोप डिस्पेन्सर र टावेलको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • हात धुने नियमहरु देखिने गरी भान्सा तथा सफा गर्ने ठाउँमा राख्ने व्यवस्था हुनुपर्ने।
१२०.	भान्सामा काम गर्ने कामदारको कपडा	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	खाना पकाउने सेफ तथा सहयोगीले अनिवार्य रुपमा खाना पकाउँदा लगाउनु पर्ने सफा गाउन तथा कपाल ढाक्ने टोप लगाउने व्यवस्था हुनुपर्ने।
१२१.	भूईंको सफाई	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	दैनिक रुपमा किटाणु रहित (Germicidal) तरीकाबाट भुईंको सफाई भएको हुनुपर्ने।
१२२.	सरुवा तथा सङ्क्रमण रोग उपर सावधानी	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सरूवा तथा सङ्क्रामक रोग लागेका कर्मचारीहरुलाई काममा नलगाउने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१२३.	तातो, चिसो पानी	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	किचेनमा प्रयोग गर्न र भाँडा धुनको लागि तातो, चिसो पानीको व्यवस्था हुनुपर्ने।
१२४.	डस्टबिन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• फोहोरको प्रकृति अनुरुप छुट्टाछुट्टै भाँडामा सुरक्षित रुपमा राख्नुपर्ने। • फोहोर मैला राख्ने भाँडाहरु नियमित रुपमा खाली गरी सफा गर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने।
१२५.	तापक्रम	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	मासु, दुध, माछा, अण्डा तथा अन्य छिटो सड्ने खाद्यान्नलाई ५ डिग्री सेल्सियस वा सो भन्दा

								तल र फ्रिजिङ्ग गर्नु पर्नेलाई माइनस १८ डिग्री सेल्सियस वा सो भन्दा तलको तापक्रममा भण्डारण गर्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१२६.	पाकेको खाना राख्ने	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	खानेकुरालाई राम्रोसँग पकाइएको र त्यसको तापक्रम ७५ डिग्री सेल्सियस पुगेको तथा बुफे खानेकुरालाई २ घण्टा भन्दा बढी समयसम्म राख्नु परेमा त्यसको तापक्रम ६३ डिग्री सेल्सियस वा सो भन्दा माथि भएको हुनुपर्ने।
१२७.	उपकरणको सफाई	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	खानेकुराको सम्पर्कमा आउने सम्पूर्ण उपकरणहरुलाई सेनिटाईजर (तातो पानी) प्रयोग गरी सरसफाई गर्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१२८.	काँचै खाने साग सलाद जस्ता खाद्यान्नको सफाई	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सबै सलाद, साग सब्जी पोटासियम वा क्लोरिन पानी जस्तो पदार्थको प्रयोग गरी (०.१ मिलिग्राम भन्दा बढी नरहने गरी) धुने व्यवस्था हुनुपर्ने।
१२९.	किचेन ईक्युपमेन्ट	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• न्यूनतम स्टेनलेस स्टीलका भाँडाकुँडा तथा औजारहरु प्रयोग गरेको हुनुपर्ने। • चारतारा वा सो भन्दा माथिल्लो स्तरका होटलको हकमा अत्याधुनिक प्रविधिका औजारहरुको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१३०.	कटिङ्ग बोर्ड	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कलरकोड सहितको सेन्थेटिक कटिङ्ग बोर्डको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१३१.	आल्मुनियम रहित भाँडाकुँडा	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	बेकरी प्रयोजन बाहेक आल्मुनियम भाँडा प्रयोग गर्न निषेध गरेको हुनुपर्ने।
१३२.	भाँडा धुने मेशिन (डिस वासर)	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटल तथा किचनमा प्रयोग हुने भाँडाहरुको सफा पानी र उपयुक्त प्रविधिद्वारा सफाई हुनुपर्ने।
१३३.	फोहोर व्यवस्थापन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	फोहोरको प्रकृति अनुसार सुख्खा र पानीयुक्त (dry and wet) फोहोरलाई छुट्टाछुट्टै र सुरक्षित रुपमा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।

१३४.	भाडाँवर्तन ऱ्याक	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कटलरी, क्रकरी, ग्लासवेर, हलोवेर, पटप्यानको लागि उपयुक्त ऱ्याकको व्यवस्था हुनुपर्ने।
<u>खाद्यान्न भण्डार</u>								
१३५.	भण्डार	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• ड्राई स्टोर, कोल्ड स्टोर र फ्रोजन स्टोरको व्यवस्था साथै काँचो, पाकेको तरकारी, फलफुल, माछामासु, डेरी प्रोडक्टको लागि छुट्टाछुट्टै फ्रिज डिफ्रिजको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने। • तीनतारा र सो भन्दा माथिल्लो स्तरका होटलको हकमा कोल्ड रुमको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१३६.	पानीको भण्डारण	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	पानीको भण्डारण तथा प्रशोधन प्रि याहरुको डकुमेन्टेसन तथा परीक्षण गरिएको गुणस्तरको अभिलेख राख्ने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१३७.	पेष्ट कन्ट्रोल	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	किरा, मुसा आदिबाट सुरक्षित भएको हुनुपर्ने, किटनासक औषधीको प्रयोग गर्दा मानव स्वास्थ्यका विषयमा ध्यान पुऱ्याएको हुनुपर्ने।
१३८.	पर्याप्त ऱ्याक	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलको स्तर र क्षमता अनुसारको सफा, तप्काहरुको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१३९.	उपभोग्य म्याद (Expiry date)	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	खाद्य तथा पेय पदार्थहरुमा एक्सपायरी डेट स्पष्ट रुपमा उल्लेख भएको हुनुपर्ने।
१४०.	सरसफाईका सामाग्रीहरु	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	खाद्य तथा पेय स्टोरमा सरसफाईका सामग्रीहरु राख्न नहुने।
<u>मानव संशाधन</u>								
१४१.	विभागीय प्रमुख	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• सम्बन्धित विषयमा डिप्लोमा वा कुनै सङ्कायबाट स्नातक तह उत्तीर्ण गरी सम्बन्धित विषयमा आधारभूत तालीम प्राप्त गरेको हुनुपर्ने। • कम्तीमा ८० प्रतिशत विभागीय प्रमुखहरुले हस्पिटालिटी/होटल व्यवस्थापनमा स्नातक तह

								उत्तीर्ण गरी कामको अनुभव भएको हुनुपर्ने।
१४२.	सुपरभाइजर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• कम्तीमा १२ कक्षा उत्तीर्ण गरी सम्बन्धित विषयमा प्रोफेशनल कोर्ष गरी कामको अनुभव भएको हुनुपर्ने। • एक र दुईतारास्तर होटलको हकमा कम्तीमा १५ प्रतिशत स्टाफहरु र तीन तारास्तर वा सो भन्दा माथिका होटलमा न्यूनतम ४० प्रतिशत भन्दा बढी स्टाफहरु सुपरभाइजर लेभलको हुनुपर्ने।
१४३.	अपरेसनमा काम गर्ने कर्मचारी	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कम्तीमा १२ कक्षा उत्तीर्ण गरी सम्बन्धित विषयमा प्रोफेशनल कोर्ष गरी कामको अनुभव भएको हुनुपर्ने।
१४४.	तालीम	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कर्मचारीहरुलाई आवश्यकता बमोजिम ईन-हाउस तालीम दिने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१४५.	प्राथमिक उपचार	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	आकस्मिक अवस्थामा तुरून्त प्राथमिक उपचार उपलब्ध हुने प्रबन्ध भएको हुनुपर्ने।
१४६.	स्वास्थ्य परीक्षण	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	प्रत्येक छ महिनामा कर्मचारीहरुको स्वास्थ्य परीक्षण गराउने व्यवस्था हुनुपर्ने।
१४७.	युनिफर्म	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सबै तहका कर्मचारीहरुलाई कामको प्रकृति अनुसारको कम्तीमा तीन जोर युनिफर्मको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१४८.	लकर रुम	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	कर्मचारीहरुको लागि युनिफर्म परिवर्तन गर्न लकर रुमको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१४९.	स्टाफ डाईनिङ्ग	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सबै कर्मचारीहरुलाई सफा तथा स्वस्थ खानाको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१५०.	रोजगारीको अवसर	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा आवश्यक जनशक्तिका लागि उपलब्ध भएसम्मका नेपाली नागरिकलाई लिएको हुनुपर्ने।
१५१.	शारीरिक व्यायाम	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	एरोबिक डान्स फ्लोर, साउना, ज्याकुजी, स्टीम कक्ष, जिमनाजियम, स्पा, मसाजको व्यवस्था र सोको दररेट देखिने

								गरी राखिएको हुनुपर्ने र यस्ता स्थानमा महिला र पुरुषको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालय, स्नान कक्ष तथा लकर रुमको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१५२.	स्वीमिङ्ग पुल	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• चार मिटर चौडाई र बाह्र मिटर लम्बाई भएको पौडी पोखरी (बच्चाको लागि समेत उपयुक्त हुने गरी) हुनुपर्ने। पोखरीका विभिन्न स्थानको गहिराई खुलेको मापन स्पष्ट देखिने गरी सङ्केत राखेको हुनुपर्ने। साथै आपतकालीन उद्धारको लागि तालीमप्राप्त गार्डको व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने। • महिला र पुरुषको लागि छुट्टाछुट्टै शौचालय, स्नान कक्ष तथा लकर रुम, सन बाथको लागि पलङ्ग, घाम छेक्ने छहारी तथा साईड टेलको समेत व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१५३.	ब्युटी सलुन	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको ब्युटी सलुन हुनुपर्ने।
१५४.	चिकित्सकको सेवा	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा कल डाक्टरको सेवा भएको हुनुपर्ने।
		अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलमा आधारभूत चिकित्सकीय सामग्री तथा औषधी सहित चौबीसै घण्टा चिकित्सकद्वारा स्वास्थ्य परीक्षण गर्न सकिने व्यवस्था हुनुपर्ने।
१५५.	मनोरञ्जन	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	नाइट क्लब वा लाउञ्ज बारको व्यवस्था भई लाईभ म्युजिकको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१५६.	स्थानीय धुन	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	होटलको लबीमा मौलिक स्थानीय धुनहरु प्राथमिकता दिई बजाउने व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
१५७.	सपिङ्ग आर्केड	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	सजावटयुक्त र स्तरीय सपिङ्ग आर्केडको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।

१५८.	बैङ्केट हल	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	• होटलमा सभा कक्षका साथै बैङ्केट हल भएको हुनुपर्ने। • सभा कक्ष नजिकै पुरुष र महिलाको छुट्टाछुट्टै शौचालय र शौचालयमा सुज पोलिस मेसिन र ड्रायर मेसिनको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।
		अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	अपेक्षित	• कम्तीमा ५,००० वर्गफिटको मल्टीपल हलको व्यवस्था भएको हुनुपर्ने।

द्रष्टव्यः यो मापदण्ड लागू हुनु पूर्व सम्बन्धित निकायबाट स्तर वर्गीकरण भइसकेका होटलको हकमा साबिककै स्तरमा वर्गीकरण गर्न बाधा पुग्ने छैन ।"